

ANDERS LARSSON

LJUSSÄTTAREFÖRENINGEN

Svenska Ljussättareföreningen (SLF) är sedan några år en samarbetsförening till STTF. SLFs ordförande Anders Larsson informerar här om vad som har hänt i föreningen. Foton av Anders Larsson.

Hösten är långt gången och kvällsmörkret infaller allt tidigare på eftermiddagen. För många som arbetar med teaterljussättningar är de flesta höstpremiärer över, men för de som ska arbeta med landets jul och nyårsshower rycker säsongen allt närmare. Vi övriga ser fram mot att få vår tillvaro upplyst av Lucias närvaro samt att ljussätta vårt hem med juleljus.

Svenska Ljussättareföreningen har inte haft någon stor programpunkt på gång efter det att vi genomförde Scandlight som ni kunde läsa utförligt om i förra numret av ProScen. I stället tänkte jag denna gång komma in på en nyutveckling i ljussättning i scensammanhang som har utvecklats de senaste åren.

IDAG ÄR BILDEN LJUS

Trenden har varit mycket tydlig de senaste åren – den sceniska bild vi idag arbetar med är inte bara struktur utan även en stor del av ljusuttrycket. Jag avser med detta inte bara den stora mängd LED-utrustning i form av armaturer och matriser, utan även att vi på scenen ofta har ett stort antal projektionsytor.

Ni har sett detta både i form av t ex scenen på Eurovision Song Contest från Moskva i år, eller också läste ni om det i förra numret av ProScen för att bara ta några exempel. Trenden har varit tydligast i event och tv sammanhang, men det finns även exempel på att detta har utnyttjats i teateruppsättningar.

Vi har här att göra med en både roligt och spännande utveckling, men den reser även vissa frågor. En av dessa frågor är vem som har kontrollen över det visuella resultatet? Som ljussättare är jag van att ha kontroll över det ljusmässiga resultatet, men med denna utveckling är det inte längre säkert att det är jag som har sista ordet när ljusbilden skapas.

Kort sagt kan denna utveckling innebära att den bild som projiceras på scenen utgör en väsentlig del av det totala ljusuttrycket och som även är en del av ljusriktningen, d v s ljuset blir ljusriktningar i spelljuset.

IDAG ÄR LJUSET BILD

Men det är inte alltid säkert att det är jag som har skapat det kreativa innehållet i de bilder som projiceras, vilket i sin tur kan skapa en konflikt med det visuella koncept som jag utgår ifrån i min ljussättning. Om det dessutom förekommer stora LED-väggar med matrisuppbbyggnad kommer dessa ljuskällor inte bara att kunna utgöra abstrakta projektmönster utan även riktiga projektionssytor där ljuset blir till bild.

Allt detta sammantaget visar på att vi de senaste tio åren fått en allt snabbare utveckling som vi som ljussättare ännu inte har skaffat oss någon riktig utbildning för eller kontroll över. Visserligen finns det en stor grupp ljussättare som på egen hand har följt med i utvecklingen och därför kan hantera tekniken i praktiken, men det är långtifrån den allmänna trenden.

Men vad det gäller det konstnärliga innehållet är det mycket svårare. Här har några ljussättare ett fint konstnärligt handlag och kunnande, medan andra fortfarande leker med det nya uttrycksmedlet på samma sätt som man såg var vanligt när de rörliga strålkastarna var en ny teknik i var ljussättares hand.

Vi saknar helt enkelt en konstnärlig diskussion kring hur detta nya uttrycksmedel kan, ska och bör användas. Än så länge är "kill your darlings" alltför sällsynt eftersom vi ännu inte har fått perspektiv på vad som skall väljas bort!

NU KAN DU LÄRA DIG TEJNIKEN

Ett led i att börja förstå möjligheterna som ges med den nya tekniken är att gå kurser i användningen av de olika mediaserversystemen som hanterar dessa projektionsbilder och matrissystem. Dessa mediaserverar finns utvecklade från en rad olika tillverkare. Från de allra enklaste, t ex Arkaos till stora komplexa system som Pandoras box eller system där du arbetar närmare programmeringsnivån som man gör med Isadora.

Under hösten genomförde Peppe Tannemyr (en av landets mest erfarna personer vad gäller det kreativa innehållet man arbetar med i mediaserverarna) en kurs i hanterandet av mediaservern Hipotizer. Denna kurs samlade en stor del yrkesverksamma ljussättare, samt en del att Dramatiska Institutets teater-tekniker.

Denna kurs hann skrapa lite på ytan av de möjligheter som denna nya teknik kan erbjuda. Det blev dock främst en genomgång av det tekniska handhavandet. Att tillkapa en utbildning i den konstnärliga användningen är betydligt mer krävande eftersom vi nästan pratar om en ny yrkesgrupp i gränslandet mellan scenograf, ljussättare och bildproducent.

DEN LJUSSATTA KONSTEN

Avslutningsvis tar jag upp en helt annan sak – nämligen den ljussatta offentliga konsten. Det blir två korta exempel det ena hämtat från Göteborg och det andra från turistorten Slima på Malta.

I Göteborg står en bronsstaty i form av en något tillknycklad ring. Ni finner den om ni går från Centralstationen mot passagen till Östra Nordstaden. Om ni tar en tur förbi när mörkret har fallit får ni se hur man valt att inte ljussätta denna skulptur med vitt ljus, utan med ett blått ljus vilket i sin tur skapar ett spännande ljusspel i bronskulpturen. Detta är ett bra exempel på nytänkande när det gäller skulpturljussättning.

Mitt andra exempel är hämtat från turistorten Slima på Malta. Vid strandpromenaden har man ställt ett stort block ur vilket man har "skurit ut" konturerna av en familj. På dagtid ger denna skulptur ett lite trivalt intryck, men om ni ser den under natten så ser ni att skulpturen är skapad som en gigantisk gobo där intrycket inte i huvudsak kommer från upplevelsen av den ljussatta skulpturen, utan från det ljus som faller igenom det utskurna mönstret.

Detta var allt för den här gången. På återseende i nästa nummer av ProScen.

Utanför gångtunneln mellan Centralen och Östra Nordstaden återfinns denna skulptur med dess ljussättning i blått.

Ovan: På strandpromenaden i Slima på Malta återfinns denna skulptur över en familj. Skulpturen utgör med rätt ljus ett fint exempel på hur en gobo fungerar. Under: Peppe Tannemyr ledde kursen i Hippotizer.

